

УЗАГАЛЬНЕННЯ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ “ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ”

Черкашина Тетяна Сергіївна,

кандидат економічних наук,

доцент ХНЕУ ім. С. Кузнеця,

м. Харків, t.cherkashina@hotmail.com

Невід’ємною складовою сучасного освітнього процесу є дистанційне навчання. Анотований огляд сучасної наукової літератури [1-4] показав, що існує чотири основних підходи до визначення сутності поняття “дистанційне навчання”. Прибічники першого підходу (І. Адамова, Л. Васильченко, Р. Деллінг, Д. Кіган, П. Стефаненко, А. Хуторський, Н. Шацька та ін.) розглядають дистанційне навчання як форму віртуального навчального процесу, де відсутній прямий контакт між викладачами і студентами, а у якості інструменту діалогового обміну використовуються новітні телекомунікаційні системи. Так, Д. Кіган [1] вказує на ключові характеристики дистанційного навчання: відокремлення викладачів (тьюторів) і студентів (слухачів) у просторі та/або часі; закріплення студентів за певним навчальним закладом; активне використання у навчальному процесі аудіо, відео-, комп’ютерної, космічної й оптико-волоконної техніки; використання інноваційних навчальних програм; можливість дидактичних зустрічей тьюторів і слухачів. Досить близькою до цієї є і наукова позиція Л. Васильченко та Н. Шацької [2], яка наголошує на процесуальному характері дистанційного навчання, наявності у ньому інтерактивної взаємодії, що поширюється не лише на суб’єктів і об’єктів навчання, але й на методи навчання. У той же час Р. Деллінг [3] суттєво розширює межі дослідження теорії дистанційного навчання і визначає його як складну систему процесів навчання, яка містить у собі такі підсистеми: студент; суспільство; навчальний заклад; мета навчання; зміст навчальної інформації; результат навчання; відстань; носій сигналу.

Представники другого наукового підходу (П. Дітюк, М. Назар, Х. Перратон, М. Смульсон та ін.) розкривають сутність дистанційного навчання як одного з методів навчання. Наприклад, у визначенні авторів [4] не врахований той факт, що суб'єкт і об'єкт навчання можуть бути і не розподілені територіально, однак між ними відсутній прямий контакт, оскільки навчальний процес відбувається асинхронно. Немає й жодного слова і про те, що дистанційний метод навчання може бути реалізований лише за умови створення навчальним закладом системного середовища дистанційного навчання: або за допомогою програмно-інструментальних платформ (Moodle, Lotus Learning Space, Blackboard Learning System, Claroline, Pleiad, VirtualU та ін.), або за допомогою мережі Інтернет (блогів, електронних підручників, тренінгових комп'ютерних програм, пакетів тестових завдань, навчальних відеофільмів).

Представники третього підходу (О. Андрєєв, Ю. Дяченко, Ю. Господарик, О. Макаров, Р. Саух, П. Стефаненко та ін.) розглядають дистанційне навчання як одну з освітніх послуг. Процес навчання у цьому випадку реалізується за допомогою віртуальних лабораторій, які забезпечують взаємодію між викладачами і студентами. Важливою складовою віртуальних лабораторій є змістовний графічний інтерфейс користувачів — програмний інструментарій з розгалуженою системою графічного меню у вигляді комп'ютерної графіки, анімації, відео, аудіо та інших медійних компонент. Важливу роль у цьому процесі відіграють також сучасні психолого-педагогічні методи (case-study, навчальні портфоліо, індивідуально-дослідницькі проекти) та інформаційно-комунікаційні технології (електронні тексти і публікації, комп'ютерні навчальні програми, мультимедійні електронні підтримуючі системи, аудіокасети). Як бачимо, таке визначення помилково представляє дистанційне навчання як таке, що не передбачає використання жодних друкованих матеріалів. Натомість П. Саух визнає, що основою надання дистанційних освітніх послуг є структурований дистанційний курс, який не

лише підтримує взаємодію між викладачами і студентами, але й полегшує самостійну роботу студентів. У той же час Р. Саух не враховує той факт, що дистанційне навчання покликане забезпечити інтерактивність не лише між викладачами і студентами, але й між самими студентами.

Представники четвертого підходу (І. Адамова, В. Биков, О. Дубасенюк, Д. Ієн, К. Харпер, К. Чен та ін.) розглядають дистанційне навчання як форму освіти, у якій очні та синхронні заняття з викладачами зведені до мінімуму або взагалі відсутні. Так, І. Адамова вважає, що дистанційна освіта — це форма здобуття освіти, яка заснована на використанні сучасних засобів технологізації та засобів взаємодії між студентами і віртуальними викладачами і забезпечує якісний моніторинг навчального процесу. На нашу думку, поняття “дистанційне навчання” і “дистанційна освіта” є не тотожними, а суміжними, оскільки отримання освіти є не формою навчального процесу, а його результатом.

Синтезуючи наведені наукові позиції, автором дистанційне навчання розуміється як форма організації навчального процесу, яка заснована на використанні інформаційних, комп’ютерних і телекомунікаційних технологій й передбачає інтерактивну взаємодію викладачів і студентів. У даному визначенні, по-перше, наголошується на тому, що дистанційне навчання є формою навчання, тобто здобувачі (студенти) закріплені за певним закладом вищої освіти (ЗВО), що відрізняє дане поняття від поняття “самонавчання”. По-друге, враховано те, що дистанційне навчання, на відміну від заочного, передбачає повне забезпечення студентів науково-методичними матеріалами з боку викладачів і їх постійну взаємодію зі студентами у віртуальному просторі. По-третє, встановлено виняткову роль інформаційно-комунікаційних технологій (включаючи WorldWideWeb та електронну пошту) в освітньому процесі.

Подальші наукові розвідки автора будуть спрямовані на переваги та недоліки дистанційного навчання в системі вищої економічної освіти.

Список використаних джерел

1. Keegan D. Foundations of distance education. – New-York: Routledge. 2003. 224 p.
2. Васильченко Л.В., Шацька Н.М. Досвід реалізації дистанційного навчання в умовах

пандемії. *Відкрите освітнє E-середовище сучасного університету*. 2021. №10. С. 43-55.

3. Delling R.M. Briefwechsel als Bestandteil und Vorlaufer des Fernstudiums (Ziff papiere 19). Hagen: Fernuniversitat (ZIFF). 1978. 24 p.

4. Смутьсон М.Л., Дітюк П.П., Коваленко-Кобилянська І.Г., Мещеряков, Д.С., Назар М.М. Психологічні механізми становлення суб'єктності дорослих у віртуальному просторі: монографія. Київ – Львів : Видавець Вікторія Кундельська. 2021.